

מאי טעמא דרבן גמליאל שאמר אין גט אחר גט ולא מאמר אחר
מאמר בשתי יבמות או שני יבמין, משום דמספקא ליה לרבן
גמליאל שני ספיקות, לגבי גט היה לו ספק אי דחי אי לא דחי –
אם נתינת גט ליבמה מפקיע את הזיקה לגמרי כחליצה או שאינו
מפקיע כלל את הזיקה, ולגבי מאמר היה לו ספק, אי קני אי לא קני
– אם קנין כסף ושטר קונה את היבמה לגמרי כביאה, או שאינו
קונה כלל.

ומבאר רבא את דבריו: בגט יש ספק אי דחי אי לא דחי, ולפיכך בין
כך ובין כך אין תוקף לגט שני הניתן ליבמה, שהרי אי קמא דחי –
אם הגט הראשון דחה לגמרי את זיקת היבום, כתרם – גט הניתן
בשנית מאי קעביד – מה פעל בנתינתו, הרי כבר אין עליה זיקת
יבום, ואי קמא לא דחי, משום שאין בגט כח להפקיע זיקת יבום,
הרי כתרם נמי לא דחי – גם הגט השני לא ידחה, וכן לגבי מאמר
יש ספק אי קני אי לא קני, ולפיכך בין כך ובין כך אין תוקף למאמר
השני, שהרי אי קמא קני – אם המאמר הראשון קנה את היבמה
ליבם, כתרם מאי קעביד – מה פעל המאמר שעשה בשניה, הלא
אין עליה זיקת יבום, ואי קמא לא קני לפי שאין תוקף לקידושי כסף
ושטר ביבמה, כתרם נמי לא קני.

אביי מקשה מבריתא על פירושו של רבא: איתביה אביי, שנינו
בברייתא, ומוזקח רבן גמליאל שיש תוקף וחלות לגט הניתן אחר
מאמר, ולמאמר הנעשה אחר הגט, וכמו כן, יש תוקף לגט הניתן
אחר ביאה ומאמר, ולמאמר שנעשה לאחר ביאה וגט, שהואיל
והביאה היתה לאחר מאמר או גט לראשונה, ביאה פסולה היא,
ומועילים אחריה גט ומאמר בשלישית. ואי כדברי רבא דמספקא
ליה לרבן גמליאל בדחיית גט וקניית מאמר, והטעם שמועילים
לדעתו גט אחר מאמר, ומאמר אחר גט, הוא מחמת הספק שמא
המעשה הראשון לא חל, אם כן מדוע ביאה שלאחר מאמר או גט
פסולה, הלא אם אין תוקף למעשיו ביבמה הראשונה, תהי הביאה
באמצעות כביאה דלכתחלה – שלא היו לפניו מאמר או גט,
וביאה כשירה היא, ותקני אותה לגמרי, ושוב אין תוקף לגט
ומאמר של השלישית, דהא תנן במשנתנו, הפעילה, בזמן שהיא
בתחלה אין גט ומאמר אחריה כלום.

מיישב אביי: הלא אמר אביי, לעולם פשיטא ליה לרבן גמליאל בגט
דדחי – שלגט יש כח לדחות במקצת את זיקת היבום, ומאמר דקני
אותה במקצת. מיהו אמר רבן – אולם חכמים שתיקנו ביבמה גט
ומאמר, אמרו, הא יבמה זו, בחד צד מהני בה גט – בצד
אחד שבה מועיל הגט לדחותה, ובחד צד מהני בה מאמר – ובצד
אחד שבה מועיל מאמר לקנותה. כלומר, חכמים נתנו כח לדחות
זיקת יבום, וכח לקנותה, וכוחות אלו אין פעולתם על כל הזיקה,
אלא גט דוחה רק מחצית מהזיקה, והמאמר קונה מחצית השניה.
וסובר רבן גמליאל, שבכל בית שנפלו יבמות לפני יבמין, יש
לכולם יחד יכולת לתת רק גט אחד ולעשות את זיקת מאמר אחד, ולכן
גט אחר גט לא דחי – אין בכוחו לחול ולאסור קרובות, דהא דחה
ליה קמא – שהרי הגט הראשון כבר דחה מבית זה את כל חלק
הזיקה שבכח גט לדחות, ואילו חלק הזיקה שלא פקע בגט
הראשון, גם הגט השני אינו פועל עליו. וכן מאמר אחר מאמר לא
קני, דהא קני ליה קמא את כל חלק הזיקה שבכח מאמר לקנות.
אולם גט אחר מאמר, ומאמר אחר הגט, מאחר שאין פעולתם על
אותו חלק, אלא האו מילתא – הגט קא דחי חלק מהזיקה, והאו
מילתא – המאמר קא קני חלק אחר, הלכך יש מקום לשניהם
לחול, שאין הבקצת שנדחה על ידי הגט מונע מהמאמר לקנות את
המקצת השני, וכן להיפך.

כיון שביאר אביי את טעמו של רבן גמליאל, חוזר לבאר את שיטת
חכמים שיש גט אחר גט ומאמר אחר מאמר: ורבן סוברים, שלכל
חד וחד מן היבמים תקינו ליה רבן גט ומאמר בכל יבמה ויבמה.
וכל מאמר או גט חלים רק על חלק הזיקה שיש בין יבם זה ליבמה
זו, ולא בחלק שיש ליבם זה ביבמה אחרת, ולא בחלק שיש
לאחרים ביבמה זו.

אביי ממשיך לבאר את דברי רבן גמליאל בברייתא, שיש גט אחר

ביאה ומאמר, ומאמר אחר ביאה וגט: והאי ביאה פסולה – וביאה
פסולה זו שנעשית אחרי מאמר או גט, עדיפא מאמר – בדבר
אחד כחה עדיף ממאמר, ובדבר אחד כחה נרעא ו-גרועו ממאמר.
כלומר, עדיפא מאמר, בכך ואילו מאמר שנעשה אחר מאמר, לא
מהני – אינו קונה כלום לדעת רבן גמליאל, ואילו ביאה אחר מאמר
מהני לקנות את השניה להצריכה גט. ונרעא ממאמר בכך ואילו
מאמר שנעשה אחר הגט, קני לבויה שוירא דגט – הרי הוא קונה
את כל מה שנותר מזיקת היבום אחר נתינת הגט, ואינו מותר
מקום למאמר נוסף לחול, ואילו ביאה שנעשתה אחר הגט, לא
קניא ליה לבויה שוירא דגט – אינה קונה את כל חלק הזיקה
שנשתייר אחר הגט, ומועיל מאמר שנעשה אחריה.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דעת רבן גמליאל במשנה:
תנו רבנן, ביצד ו-באיזה אופן אמר רבן גמליאל שאין גט אחר גט.
כגון, שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחר, ונתן גט לזו וגט לזו, ובכך
נאסר עליו לייבמם, רבן גמליאל אומר, חולץ לראשונה, ואסור
בקרובותיה מחמת הגט והחליצה, ומותר בקרובות שניה, לפי שאין
גט אחר גט, ואין לה דין גרושה אפילו מדרבנן. והקמים אומרים,
נתן גט לזו וגט לזו, מאחר שיש גט אחר גט, ושני הגטין הועילו,
הרי הוא אסור בקרובות שתייהן משום קרובות גרושתו, וחליצה
יעשה לאחת מהן. אומרת הברייתא: וכן אתה אומר בשני יבמים
ויבמה אחת, שאם שניהם נתנו לה גט, לדעת רבן גמליאל הגט של
השני אינו כלום, ורק הראשון נאסר בקרובותיה והוא יחלוץ.
ולחכמים שיש גט אחר גט, שניהם אסורים בקרובותיה, ואחד מהם
יחלוץ.

ממשיכה הברייתא: ביצד ו-באיזה אופן אמר רבן גמליאל שאין
מאמר אחר מאמר. כגון, שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחר, ועשה
מאמר בזו ומאמר בזו, ואסור לו לייבם את שתיהן. רבן גמליאל
אומר נותן גט לראשונה להפקיע את המאמר שהועיל בה, וחולץ
לה כדי להתיר את שתיהן להינשא לשוק מן התורה, ואסור
בקרובותיה משום קרובות גרושתו וחלוצתו, ומותר בקרובות שניה
כיון שהמאמר שעשה בה לא חל ואינה צריכה גט, ואין קרובותיה
חשובות קרובות אשתו. והקמים אומרים, יש מאמר אחר מאמר,
ולכן נותן גט לשתייהן, כדי להפקיע את קני המאמר שחל בשתייהן
ואסור בקרובות שתייהן משום קרובות גרושתו. וחליצה יעשה
לאחת מהן כדי להתירן מזיקת היבום מן התורה. מסיימת
הברייתא: וכן אתה אומר בשני יבמים ויבמה אחת, שאם שניהם
עשו בה מאמר, לדעת רבן גמליאל, היא צריכה גט רק מהראשון,
לפי שרק מאמרו חל, והוא גם יחלוץ לה כדי להתירה מזיקת
היבום, ולחכמים חלו קנייני שניהם וצריכה גט משניהם.

אמר ר' – הובא לעיל בברייתא, שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד
(נותן) ונתן גט לזו וגט לזו, רבן גמליאל אומר חולץ לראשונה
ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה. שואלת הגמרא: לימא
תיתני תיובקא דשמואל – האם נאמר שנהיה מכאן פירכא לדברי
שמואל, דאמר שמואל, יבם שנפלו לפניו שתי יבמות ונתן לאחת
מהן גט, אם חליץ היבם לבעלת הגט, לא נפטר צרה בכך, אלא
צריך הוא לחזור ולחלוץ לצרתה, שכיון שזיקתה של הראשונה
קלושה, שהרי היא אסורה להתייבם מחמת הגט, אין חליצתה
פוטרת את השניה שלא נחלשה זיקתה. ואילו רבן גמליאל אומר
שהשניה שאין גיטה חל נפטרת בחליצת הראשונה שגיטה חל.
מתרצה הגמרא: אמר ר' שמואל, כי אמר אבא – מה שאמרתי
שחליצת בעלת הגט אינה פוטרת את צרתה, זהו אליבא דרמא
דאמר ר' זיקה – לשיטת מי שסובר שאשה הזקוקה ליבם שייבם
אותה או יחלוץ לה, יש בה ליבם קנין אישות, ולפי שזיקת יבום
הוא קשר חזק כל כך, אפשר להפקיעה רק על ידי חליצה חשובה,
ולא בחליצת בעלת גט הפסולה מלהתייבם וזיקתה גרועה. ואילו
רבן גמליאל סבר, אין זיקה, שהשייכות שבין יבם ליבמה אינה
חזקה כל כך, ועל כן אפשר להפקיעה אף בחליצה גרועה.

מקשה הגמרא: ומדרבן גמליאל סבר אין זיקה,

117

במות דף נא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קמה

37 משום אחות אשה, ואין בה זיקת יבום כלל ומותרת להינשא לשוק.
 38 ואף שלא ייבם את הראשונה, נחשבת היא כאשתו מחמת
 39 המאמר, וכמו כן אינה אסורה עליו משום אחות זקוקתו, כי אין
 40 לשניה זיקת יבום כלל.
 41 רבי שמעון, דתניא, לגבי ביאת יבם בן תשע שנים ויום אחד,
 42 שלדעת חכמים אם באו עליה שני אחים יבמים בני תשע שנים
 43 ויום אחד, שניהם אסורים לייבמה כשיגדלו, ואמר להו רבי שמעון
 44 לחכמים, בין כך ובין כך מותר לראשון לייבמה, כיון שאם ביאת
 45 הראשון נחשבת ביאה, וקנאה לגמרי והיא אשתו לכל דבר, אם כן
 46 ביאת השני אינה ביאה לקנות בה שהרי כבר פקעה זיקת היבום
 47 בביאת הראשון. ואם ביאת הראשון אינה חשובה ביאה לקנות
 48 היבמה כיון שהוא קטן, הרי ביאת הקטן השני נמי אינה ביאה,
 49 וממילא נחשבת היבמה כמו שלא באו עליה כלל ומותרת
 50 להתייבם לשניהם כשיגדלו. ומבארת הגמרא: והא ביאת בן תשע,
 51 דבמאמר שויות רבנן – חכמים הרי החשיבה כמאמר, ואף על פי
 52 כן קאמר רבי שמעון שביאת השני אינה ביאה לקנות לאחר שכבר
 53 קנאה הראשון בביאתו. הרי שרבי שמעון סובר שמאמר הוא קנין
 54 גמור לענין שלא יחול אחריו מאמר נוסף.
 55 בן עזאי, דתניא, בן עזאי אומר, יש מאמר אחר מאמר בשני יבמים
 56 ויבמה אחת, ואסורה לשניהם וצריכה גט משניהם. ואין מאמר אחר
 57 מאמר בשתי יבמות ויבם אחד שעשה מאמר בשתייהן. הרי שביבם
 58 אחד ושתי יבמות קנה המאמר קנין גמור, ועל כן אינו יכול לקנות
 59 עוד.
 60 רבי נחמיה, דתנן במשנתנו, רבי נחמיה אומר, אחת בעילה ואחת
 61 חליצה, בין שנעשו בתחלה, שלא עשה לפנייהם מאמר ולא נתן גט,
 62 ובין אם נעשו באמצע בין גט למאמר, ובין אם נעשו בסוף, לאחר
 63 שנתן גט ועשה מאמר, לעולם אין אחריה כלום – אין תוקף
 64 למאמר וגט שאחרי חליצה או בעילה. והא (והרי) ביאה פסולה
 65 שנעשתה אחרי מאמר או גט דבמאמר שויות רבנן – שחכמים
 66 החשיבוה כמאמר, וקתני בדעת רבי נחמיה שאין אחריה כלום,
 67 ומוכח שהוא סובר שמאמר הוא קנין גמור, ואין מועיל מאמר אחר
 68 מאמר, כי אם היה מועיל, גם אחרי ביאה פסולה שהיא כמאמר
 69 היה צריך להועיל מאמר.
 70 שנינו במשנה: ביצד עשה מאמר בו' ביבמתו ונתן לה גט צריכה
 71 הימנו חליצה.

1 רבנן סברי יש זיקה, וקתני סיפא, וכן אתה אומר – שכשם שנחלקו
 2 בשתי יבמות ויבם אחד, כך נחלקו גם בשני יבמים ויבמה אחת
 3 ושניהם נתנו לה גט, ונמצא שלדעת חכמים שני יבמים שנתנו גט
 4 לייבמה אחת, די לה בחליצת אחד מהם, ואף שהיא חליצה פסולה.
 5 לימא תיחוי ברייתא זו תיבכתא דרבה בר רב הונא אמר רב, דאמר
 6 רבה בר רב הונא אמר רב, חליצה פסולה שנעשתה על ידי אחד מן
 7 האחים אחרי גט או מאמר, אינה פוטרת את היבמה משאר
 8 האחים, וצריכה היא לחזור על כל האחים לקבל מהם חליצה. דוחה
 9 הגמרא: אמר לה רבה בר רב הונא, אין להקשות מכאן על רב, לפי
 10 שהדרי רב נאמר לדעת הסבורים שיש זיקה, ואילו בברייתא זו בין
 11 לרבן גמליאל בין לרבנן סברי אין זיקה, ולכן חליצת אח אחד
 12 פוטרתה מכל האחים, והבא רק בנט אחר גט ומאמר אחר מאמר
 13 קמיפליגי.
 14 הגמרא מבארת את דברי רבן גמליאל בברייתא לגבי מאמר אחר
 15 מאמר: אמר מר, שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד ועשה מאמר בזו
 16 ומאמר בזו, רבן גמליאל אומר, נותן גט לראשונה וחולין לה כדי
 17 להצריכה להינשא, ואסור בקרובותיה משום גרושתו וחלוצתו,
 18 ומותר בקרובות שניה, לפי שאין תוקף למאמרה. מקשה הגמרא:
 19 מקדי (והרי) קסבר רבן גמליאל אין מאמר אחר מאמר, והמאמר
 20 שנעשה בשניה אינו כלום, ואם כן ראשונה נמי תתייבם – יכולה
 21 היא גם להתייבם, שהרי לא נפסלה על ידי המאמר של השניה,
 22 ומדוע הצריכה רבן גמליאל דווקא גט וחליצה. מתרצת הגמרא:
 23 רבן גמליאל אוסר לייבם את הראשונה משום גזירה דלמא אתי
 24 לייבומי לשניה – שומא יבואו לייבם את השניה באיסור.
 25 אמר רבי יוחנן, רבן גמליאל וביית שמאי ורבי שמעון וכן עזאי ורבי
 26 נחמיה, כוליה סבירא להו מאמר קונה קנין גמור, כלומר קנין חשוב.
 27 מבאר רבי יוחנן רבן גמליאל, הא דאמרן – מה ששנינו במשנתנו
 28 שאין מאמר אחר מאמר, וטעמו כיון שהמאמר הראשון קנה את
 29 כל חלק הזיקה הראוי לקנין.
 30 בית שמאי, דתנן (בט.) שלשה אחין מן האב ששנים מהם נשואין
 31 לשתי אחיות, ואחד מופנה – שלא נשא אשה, ומת אחד מפעלי
 32 אחיות בלא בנים, ועשה בה האח המופנה מאמר, ואחר כך מת
 33 אחיו השני, ונפלה האחות השניה לפני המופנה (ראה ציור), בית
 34 שמאי אומרים, אשתו של המופנה, דהיינו זו שעשה בה מאמר
 35 ונחשבת אשתו, נשארת עמו, והלוי – וההיא שנפלה לפניו מן האב
 36 השני, תצא להינשא לשוק בלא חליצה, כיון שהיא אסורה עליו